

Minna Kettunen

Juhlapuhe, Talvisodan päättymisen muistotilaisuus 11.3.2018

Karjalan Liiton valtakunnalliset ekumeeniset hengelliset päivät

Korkeasti pyhitetty arkkipiispa, Kunnioitettu piispa, Hyvä juhlaväki!

Olemme kokoontuneet Talvisodan päättymisen muistotilaisuuteen. Muistamme kiitollisella kunnioituksella sekä sotatoimissa menehtyneitä että siviilejä. Näitä henkensä antaneita veljiämme ja siskojamme tuossa lyhyessä sodassa oli yhteensä lähes 28.000. Tämä muistotilaisuus herättää mielessäni monia ihmetyksen aiheita.

Yksi talvisodassa henkensä antaneista oli 22-vuotias lapinlahtelainen Heikki Jääskeläinen. Hän kirjoitti kotiväelle viimeiseksi jääneessä kirjeessään: *Olkaa hyviä evakoille, jos heitä sattuisi tulemaan. Heillä tulee olemaan kärsimystä.* Kauhun ja kuoleman kentillä tämä nuori mies ajatteli muita; heitä, jotka joutuivat jättämään kotinsa. Hänen myötätuntonsa evakkoon joutuvia kohtaan on esikuvallista. Saatuaani Heikin kotitalosta kertovan kirjan ja luettuani hänen rintamakirjeensä rupesin ihmettelemään, mistä hänen myötätuntoinen asenteensa oli peräisin, miten se oli syntynyt.

Voimme ajatella viettävämme myös menetettyjen alueiden muistotilaisuutta. Muistamme Petsamoa, Sallan ja Kuusamon osia sekä kaunista, viljavaa ja väkirikasta Karjalaa. Muistamme monien rakkaita kotipitäjiä, kansainvälisintä kauppa- ja kulttuurikaupunkiamme Viipuria, mahtavaa Laatokkaa. Vaikka talvisodan jälkeisissä vaiheissa suuri osa karjalaisista pääsi palaamaan koteihinsa pariksi vuodeksi, historian valossa ne pari vuotta olivat vain kuin ruoan tuoksua nälkäisille. Talvisodan rauhan rajat jäivät pysyväksi kohtaloksi.

Vietämme muistamisen ja muistelemisen tilaisuutta. Menetetty Karjala on haava, joka on monille edelleen kipeä. Haavaa särkee, ja niin yhä uudet karjalaisseurojen bussit kulkevat retkilleen itärajan yli, yhä lisää tarinoita ja perinnettä kerätään, yhä uusia lauluja, kirjoja, näytelmiä ja elokuvia tehdään, yhä vain Karjalan Liiton monipuolista toimintaa tarvitaan.

En tiedä, miten savolainen sukuni olisi selvinnyt kotimaisemiensa, viljelemiensä peltojen ja sukunsa hautojen jättämisestä valtakunnan rajan toiselle puolelle. Luulen, että ainakin henkisessä suhteessa aika huonosti. Ehkä joku olisi kovettanut itsensä ja painanut surunsa raivokkaaseen työhön ja toinen olisi painunut syvään masennukseen.

Meistä monet ovat olleet vaikuttuneita uudesta *Tuntematon sotilas* -elokuvasta. Siinä pienen ja kauniin roolisuorituksen tehnyt venäläinen näyttelijätär Diana Pozharskaja on kertonut, että hän ei tiennyt miten talvisota alkoi. Pozharskajan elokuvaroolin vuoksi hänen Stalingradissa syntynyt isoäitinsä oli kertonut, että Neuvostoliitto hyökkäsi Suomeen. Se oli surettanut isoäitiä paljon. ”Kun kuuntelin hänen tarinoitaan, oloni oli hirveä. Toivottavasti kenenkään meistä ei tarvitse koskaan kokea sotaa”, sanoi Pozharskaja suomalaisen lehden haastattelussa.

Näin on ollut ja näin tulee aina olemaan: sotaa haluavat valtioiden johtajat eivät kysy asiassa isoäitien tai äitien mielipiteitä.

Lapinlahden Karjalaiset julkaisi vuonna -99 Niilo Kuikan kirjan *Evakkojen elämää*. Se on huolellinen haastattelututkimus sekä siirtoväen että paikkakuntalaisten muistoista ja kokemuksista jatkosodan jälkeen. Kirjaan tutustumalla on helppo saada selville, että lapinlahtelaisten suhtautuminen Salmista ja Suistamolta tulleeisiin kansalaisiin oli jotakuinkin kahdenlaista: hyvää ja huonoa. Oli myötätuntoista ja ystävällistä suhtautumista, mutta myös torjuvaa ja halveksivaa suhtautumista.

Kuikan kirjaan tutustuessani rupesin ihmettelemään, mistä tämä kahdenlainen suhtautuminen johtui. Selvää on, että lapsi omaksuu kasvattajiensa asenteet. Mutta mistä syntyvät aikuisten asenteet? Tätä jouduin miettimään erityisen paljon, kun Alapitkän nuorisoseuran tilauksesta sain kirjoittaa näytelmää *Jaetun maan lapset*.

Tulin vakuuttuneeksi, että asiassa jotakin tekemistä on uskonnollisuudella ja uskolla.

Kirjoitin näytelmään kaksi savolaisemännän roolia. Molemmat ovat arvostettuja kyläläisiä ja tarmokkaita naisia. Toinen vieroksuu tulijoita ja pitää heitä ryssäuskoisina sekä heidän tapojaan pakanallisina. Toinen säälii kotinsa menettäneitä lähimmäisiä ja suhtautuu heihin kuin ihmisiin ainakin, vaikka lopulta väsyä samoilla sijoilla pyörimiseen. Kovin paljon emäntien roolisanat eivät uskoa käsittele, mutta hyvät näyttelijät osaavat paljastaa asioita myös lausumattomien lauseiden takaa.

Ennakkoluuloiselle emännälle uskonnollisuus merkitsee enemmän kuulumista tiettyyn, omaan ryhmään. Se vahvistaa kenties sisimmältään heikkoa itsetuntoa, jota kaikki poikkeava ja vieras uhkaa. Elintaso laskee, ja oma poika on kiinnostunut vierasheimoisesta työstä. Tälle emännälle kristillisyyden merkitsee uskonnollisuutta siihen saakka, kun se miellyttää itseä, ehkä pönkittää omaa olemista eikä vaadi mistään luopumista. Hänen ja hänenlaistensa kohtaamille karjalaisille Savonmaa ei ollut suloinen eikä taiteilijoita synnyttänyt Lapinlahti ollut kaunis. Hänen ja hänenlaistensa kohtaamille karjalaisille ei välittynyt armoa ja armollisuutta, jonka aikoinaan täällä Tölvän kylällä syntynyt Paavo Ruotsalainen löysi.

Näytelmän myötätuntoisella emännällä lähimmäisenrakkauteen herättävä usko asuu sydämessä, jonka ovella kolkuttelee Jeesus. Ylösnoussut ja elävä Vapahtaja kehottaa seuraajaansa majoittamaan kodittoman ja ruokkimaan nälkäisen. Vaikka se ottaa lujille, voi silti tuntea iloa toteuttaessaan Vapahtajan rakkauden käskyä. Antaessaan saa - ystäväyyttä, kiitollisuutta ja yhteyden kokemusta. - Tervetuloa Alapitkän nuorisoseuran kesäteatteriin katsomaan *Jaetun maan lapset* -näytelmää, jonka esitykset jatkuvat heinäkuussa.

Hyväsydämys on toki yleisinhimillinen ominaisuus, olipa kysymys minkä uskonnon tai maailmankatsomuksen edustajasta tahansa. Savon lähihistorian viitekehys on kuitenkin kristinusko, jonka vaikutuksella seutua oli hapatettu vuosisatojen ajan. Täällä oli opittu, että hyvyttä ja rakkautta ei löydy ihmisen omasta rinnasta kovin pitkään, vaan sitä pitää pyytää

Häneltä, jonka lyhyin määritelmä Raamatussa on rakkaus - Häneltä, joka kolkuttaa sydämen ovella. Pyytäjälle avautuvat ehtymättömät uusien voimien varastot ja rakkauden virrat.

Niilo Kuikan kirjaan tutustuessani rupesin ihmettelemään, miten niin äärettömän paljon ja raskaalla tavalla menettäneet karjalaiset jaksoivat osansa. Olen tullut vakuuttuneeksi, että tässäkin asiassa jotakin tekemistä oli uskonnollisuudella ja uskolla, tällä sekä tuhatvuotisen ortodoksisen kirkon että luterilaisen kirkon kantamalla kristillisellä uskolla.

Nykyisessä perheyriyksessämme Väärnin Pappilassa asui 40-luvulla useita kotinsa menettäneitä salmilaisia perheitä. Kun olimme kunnostaneet tuhon partaalla olleen pappilan, saimme karjalaisilta kiitokseksi heidän silloisen turvapaikkansa pelastamisesta Evakko-Kristus-ikonin sekä muutamia muita ikoneja. Paavo Kokotin opastuksella rakensimme ikoninurkkauksen ja Isä Elias siunasi ikonit, kun talvisodan syttymisestä oli kulunut 70 vuotta.

Siunaamisen jälkeen muuan karjalainen mummo katseli vaatimatonta Evakko-Kristus-ikonia ja sanoi minulle hiljaa: *Silloin meillä ei ollu mittään muuta kun tuo Evakko-Kristus. Kaikki muu mäni.* Sain kuulla, että Evakko-Kristus on ikoni, jonka edessä Suomen karjalaiset ovat rukoilleet kaikkein palavimmin ja että se oli ihmeitätekevä ikoni, sillä ihme sai tapahtua: karjalaiset pystyivät aloittamaan uuden elämän uusilla asuinmailla, kun kaikki mäni.

Tulin vakuuttuneeksi, että Evakko-Kristus-ikonin kautta ovat virranneet ehtymättömät lohdutuksen ja toivon virrat. Niin myös kirkkojemme välittämien muiden uskon elementtien ja hengellisen elämän kautta.

40-luvulla ja vielä pitkään sen jälkeenkin erilaiseen kristilliseen kirkkokuntaan kuulumisen oli suomalaisia melkoisesti erottava asia. Meistä ajatus tuntuu kaukaiselle. Maallistuvassa ja moniarvoisessa ajassamme kristittyjen pitää toimia yhä enemmän yhdessä ja olla rohkeasti kristittyjä. Meillähän on uskonnonvapaus. Saamme vapaasti kertoa, minkä uskon varassa esiäitimme ja -isämme ovat oman osansa jaksaneet ja mistä itse saamme turvaa ja toivoa maailman kaikkien uhkien ja huolien keskellä.

Palaan vielä Heikki Jääskeläiseen. Mistä juontui lapinlahtelainen luterilaisen nuoren miehen myötätunto kotinsa menettäneitä karjalaisia kohtaan? Olen saanut tutustua Heikin edelleenkin elävää veljeen, 92-v. Otto Jääskeläiseen. Tämän vuoksi tiedän, kuka heidän kotinsa ovella kolkutti. Uskon, että Hänen hiljainen kolkutuksensa oli Heikin sisimmässä voimakkaampi ääni kuin talvisodan räjähtävien pommien ja tykkitulen jylinä.

Se mikä ortodokseja ja luterilaisia yhdistää, on paljon enemmän kuin se, mikä meitä erottaa.

Hän, joka meitä yhdistää, kolkuttaa sydäntemme ovella - edelleen.